

Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV 2/2019

Obsah

D. Šácha: Na vážkach... ...čiže správa z prvého vážkarskeho stretnutia na Slovensku.....	1
J. Fedorčák, B. Baranová, J. Endrizalová & R. Šanda: Kurz „Molekulárne metódy v ekológii“ – jesenná akcia Slovenskej zoologickej spoločnosti a Katedry ekológie FHPV Prešovskej univerzity v Prešove.....	2
A. L. G. Dudich: Tristo rokov teriologie na Slovensku.....	4
Nová zoologická literatúra.....	11
Prihláška do SZS.....	12
PF 2020.....	13

* * *

Na vážkach... ...čiže správa z prvého vážkarskeho stretnutia na Slovensku

Na predĺžený víkend sa v polovici júla t. r. vybrala na východ Slovenska partia nadšencov v počte 14 ks. Boli medzi nimi vedci, ochranári, deti, študenti... a všetkých spájala spoločný záujem o vážky. Táto sezónna migrácia nebola náhodná. Na Zemplínskej Šírave a v jej okolí sa v termíne 12.–14. júla 2019 konalo prvé (pokusné) Slovenské vážkarske stretnutie (SVS). Zorganizovali ho dobrovoľníci Spoločnosti Aqua vita, ktorá nad konaním SVS prevzala odbornú záštitu.

K organizácii podujatia výdatne prispela Štátna ochrana prírody SR, najmä Správa CHKO Vihorlat. Táto poskytla priestory terénnej stanice v Kusíne, kde boli zúčastnení vážkari ubytovaní, techniku na večerné premietanie, nejaké zásoby na prežitie a tiež sa zúčastnila na výbere cieľových lokalít. Uskutočnenie SVS podporili Slovenská zoologická spoločnosť a Nadácia Tatrabanky.

Stretnutie malo viacero ambícií. Jeho zmyslom bolo predovšetkým otestovať, či aj na Slovensku dokážeme akciu takéhoto druhu zorganizovať a (najmä) či bude pre

koho. Z odborných cieľov to bol prieskum novoobjavenej a u nás najvýchodnejšej populácie druhu európskeho významu – pásikavca *Cordulegaster heros*, inventarizácia vážok na rašeliniskách Vihorlatu alebo pokus o objavenie šidla *Aeshna viridis*, ktoré sa v Slovenskej republike doteraz nenašlo. Vo večerných hodinách bol priestor na viac či menej odbornú výmenu informácií a skúseností vo sfére odonatológie. Aby sme za sebou zanechali aj inú ako len uhlíkovú stopu, piatkové poobedie sme venovali záchrane zimol'ubu okolikátého v PR Machnatý vrch. Odmenou za všetky útrapy mala byť nedeľná exkurzia na ramsarskú lokalitu a baštu vážok na východe Slovenska – Senianske rybníky.

Účastníci SVS 2019 na terénnej stanici Kusín (foto Z. Lehká).

Náš plán teda bol, aby SVS 2019 spájalo príjemné s užitočným, múdrosť s mladosťou a skúsenosť s talentom. A ako to celé dopadlo? Na prvý pokus celkom dobre a nebyť nestabilného letného atmosférického vývoja, mohlo byť aj lepšie. Predpovede hrozili miestnou kataklizmou, nepomáhali úplatky ani hrozby a tak sme sa ešte v piatok pred večerom triasli o osud SVS. Počasie však nakoniec odplašilo len štyroch pôvodne prihlásených záujemcov. Na miesto dorazilo

štrnásť statočných a stretnutie sme mohli slávnostne otvoriť.

Piatkový večer načas prednáška Stana Davida na tému zoznamu druhov vážok v SR. Nasledovala informácia od Miloša Ballu o vážkach CHKO Latorica. Prezentácie ukončila Dáša Sedliaková svojím príspevkom o vážkach v ilustráciách. Zlatým klincom večera bolo odovzdávanie diplomu za dlhoročné zásluhy v rozvoji slovenskej vážkológie a udelenie titulu *Veľmajstra zvlhutej ponožky* S. Davidovi, po ktorom nasledovalo strategické plánovanie ďalšieho dňa a voľná zábava.

Vihorlatská skupina pri výskume v NPR Postávka (foto D. Šácha).

Sobotné počasie nakoniec nebolo až také zlé a dokonca nad nami prerušované zasvietilo slnko. Za hlavu sme preto hodili plané myšlienky a hneď zrána sme sa vybrali počítat vážky. Prvónález *Aeshna viridis* sa síce nepodaril a nevyšla nám ani spanilá jazda na Ukrajinu kvôli cezhraničnej populácii *Cordulegaster heros*, terén však nebol úplne márný. Za zmienku stoja exúviá pásikavca *C. heros* a potvrdenie autochtonnosti jeho výskytu, larva pomerne vzácnej ligotavky *Epitheca bimaculata* alebo imága mediteránnej vážky *Sympetrum meridionale*. Večerný program zabezpečovala „mladá krv“ – Zuzana Lehká so svojou bakalárskou prácou o *C. heros* na Muráni a Milan Hrivňák s prezentáciou fotografií z dovolenky začínajúceho vážkara.

Plánovaná nedeľná exkurzia do Senného sa nezačala práve optimisticky. Chmúrne kľatby SHMÚ sa naplnili a my sme vstali do upršaného rána. Aby toho nebolo málo, okrem opustenia vyhriatych spacákov nás čakalo upratanie základne. Všetko sme však zvládli a vyrazili sme na stretnutie s Ľubom Hrinkom, strážcom CHKO Vihorlat a naším domorodým sprievodcom v jednej osobe. Ani nie po dvoch hodinách sa aj vyčiaslo a tak sa

krátko po obede exkurzia a s ňou celé vážkarske stretnutie skončili v suchu, teple a s úsmevmi na tvárach.

Počas SVS 2019 sme preskúmali 14 lokalít a zaznamenali sme 204 jedincov 28 druhov vážok, k nim 3 ďalšie „podozrivé“ druhy po jednom jedincovi. Samozrejme, na takéto územie to nie je veľa, ale vďaka aj za to a keď prideme najbližšie, hádam sa pošťastí lepšie počasie. Ciele stretnutia boli naplnené, účastníci sa domov rozchádzali spokojní a tak môžeme dúfať, že táto akcia si nájde stále miesto v kalendári ochranných a zoológických podujatí. Kde a kedy to bude najbližšie? Odpovede v správnom čase nájdete na www.vazky.sk, stačí sledovať vážkarske aktuality. Ešte raz ďakujeme za podporu všetkým partnerom a účastníkom.

Dušan Šácha
Aqua Vita – Živá voda,
Spoločnosť pre spoznávanie a záchranu mokradí
e-mail: dusan.sacha@vazky.sk

* * *

Kurz „Molekulárne metódy v ekológii“ – jesenná akcia Slovenskej zoológickej spoločnosti a Katedry ekológie FHPV Prešovskej univerzity v Prešove

Katedra ekológie FHPV Prešovskej univerzity v Prešove v spolupráci so Slovenskou zoológickou spoločnosťou pri SAV nadviazala na sériu úspešných spoločných podujatí (Kurz morfometrie [Bulletin SZS 3/2015: 1–3], Exkurzia do firmy Natura Servis, a.i. [Bulletin SZS 1/2019: 13–14]). Prvotná myšlienka ďalšieho spoločného podujatia vznikla už počas konferencie Zoológia 2018 vo Zvolene, kde počas spoločenského večera prebehla intenzívna rozprava o „akciách zajtrajška“. Keď sme po spoločenskom večeri precitli... za najlepší nápad sme označili kurz molekulárnych metód. A v októbri 2019 sme sa s vyučujúcim kurzom dohodli na termíne jeho konania. Po rozposlaní informácie sa na kurz prihlásili študenti a zamestnanci našej katedry (14) a 2 účastníci z Ústavu ekológie lesa SAV vo Zvolene a Fakulty prírodných vied UKF v Nitre.

Kurz viedol dr. Radek Šanda z Národného múzea v Prahe, ktorý je vedúcim oddelenia a kurátorom ichtyologických zbierok. Okrem získavania biologického materiálu pre múzeum a kurátorstva zbierok sa jeho práca v dnešnej dobe nezaobíde bez molekulárnych analýz, čomu nasvedčuje aj jeho dlhodobá spolupráca s Prírodovedeckou fakultou Karlovej univerzity. V rámci kurzu poskytol cenné informácie a praktické skúsenosti nadobudnuté pri spracovaní genetického materiálu, ako

aj pri práci s moderným softwarom na vyhodnocovanie molekulárnych dát (vizualizácia, úprava, porovnávanie sekvencií,...). Obsahom dvojročného kurzu bola tiež príprava vzoriek na izoláciu, extrakcia DNA, príprava PCR, vizualizácia a kontrola PCR produktov a ich následná purifikácia.

Kvalitná príprava = zaručený výsledok!

Názory účastníkov kurzu:

PaedDr. Jakub Fedorčák, PhD.
Výskumný pracovník, Katedra ekológie FHPV PU
Člen revíznej komisie SZS

„Ako organizátor kurzu by som rád poďakoval Radkovi Šandovi za vedenie kurzu, Slovenskej zoologickej spoločnosti a SAV za podporu akcie, zúčastneným za aktívny prístup, kolegyniam LB, LD z domácej katedry za poskytnutie priestorov.“

RNDr. Beáta Baranová, PhD.
Odborná asistentka, Katedra ekológie FHPV PU

„Výborný výklad praktického použitia programov pre vyhodnocovanie sekvencií.“

Mgr. Ľudmila Černecká, PhD.
Vedecká pracovníčka, Ústav ekológie lesa SAV, Zvolen

„Kurz splnil moje očakávania, keďže som mala možnosť priamo pracovať so vzorkami a pripravovať z nich PCR

produkt, podľa presných krokov a postupov (a dozvedieť sa aké chyby sa môžu vyskytnúť pri práci so vzorkami, na čo si dávať pozor), praktické boli aj informácie o vyhodnovení vzoriek cez databázy a rôzne softwary, ktoré sa využívajú.“

Kristián Grell
Študent, FPV UKF Nitra

„Kurz mi pomohol spojiť si teóriu molekulárnej biológie s praxou a reálne si vyskúšať metódy používané pri izolácii, purifikácii, kvantifikácii a vizualizácii úsekov DNA. Dozvedel som sa o génových online bankách, s ktorými sa dá pracovať pri rôznych genetických štúdiách, a v ktorých sa dajú vyhľadávať známe sekvencie génov rôznych organizmov. Taktiež nám bola odprezentovaná ukážka práce s rôznymi freeware programami, slúžiacimi ako nástroj na spracovanie a prácu so získanými dátami.“

Jeden robí ako sa patrí, verus dohľad nad kvalitou procesu.

Hlbavá momentka zo spoločného podujatia.

Mgr. Jana Endrizalová
Doktorandka, Katedra ekológie FHPV PU

„S kurzom som veľmi spokojná, doktor Šanda nám odborne vysvetlil ako spracovať genetický materiál a následne ho aj vyhodnotiť v jednotlivých softvéroch. Myslím si, že tento kurz nás všetkých obohatil o mnohé poznatky a dúfam, že sa takéto a podobné kurzy budú na našej katedre organizovať aj naďalej.“

Cezpoľný na ďalekom východe

Záver Tešíme sa na ďalšiu spoluprácu a veríme že náš spoločný kurz nastolil správny smer pri neľahkej plavbe v oceáne molekulárnych analýz.

PodĎakovanie Podujatie bolo podporené projektami VEGA (1/0918/17), KEGA (005/PU-4/2019) a projektom 001PU-2-1/2018 (Rozvoj výskumnej a technickej infraštruktúry Prešovskej univerzity, II. etapa).

Ďalšie informácie nájdete na
<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=10214899837505986&set=gm.2479321535438969&type=3&theater&ifg=1>

Jakub Fedorčák¹, Beáta Baranová¹,
Jana Endrizalová¹ & Radek Šanda²

¹Katedra ekológie, Fakulta prírodných a humanitných vied
Prešovská univerzita
e-mail: jakub.fedorcak@unipo.sk

²Zoologické oddelení, Národní muzeum, Praha
e-mail: RSanda@seznam.cz

* * *

Tristo rokov teriologie na Slovensku

Na jednej už tradičnej teriologickej zlezine pred šiestimi rokmi v Banskej Bystrici predstavili čerstvo vydanú monografiu Cicavce Slovenska (KRIŠTOFÍK & DANKO (Eds.), 2012), kolektívne dielo slovenskej teriologickej obštiny, vedno s osobným vyznaním jej hlavného aktéra Dr. Jána Krištofíka, CSc. (ÚZ SAV). Ako toto záslužné dielo vznikalo, ktoré neváhame ovenčiť epitetonom – ako významný míľnik slovenskej teriologickej literatúry – to sme vtedy povedali, z menšej polovice aj ukázali* v ľahkovážnejšom slohu ako v tomto príspevku.

Bolo tomu vtedy 25 rokov, dnes je to už hodne cez štvrtstoročie, keď sme po prvýkrát referovali o vstupe slovenskej teriologickej komunity do európskeho projektu mapovania cicavcov – EMMA (European Mapping of Mammals). Presnejšie – vstupovali sme ešte federálne do projektu ako sfederalizovaní Česko-slováci a daktorým nám aj vtedy bolo lauter jedno, či to bude s pomlčkou alebo bez nej (DUDICH, 1992). (Pre neskoršie narodených len pripomeniem, že v období najväčšej privatizačnej rabovačky v histórii medzičasom zosnulého Československa, najväčším problémom našej, – teda slovenskej politickej – elity bolo, či sa má písať neúspešne resuscitovaná Česko-Slovenská federácia s pomlčkou či bez nej.) Bolo sa treba sústrediť na dôstojný národný vstup do projektu EMMA, ktorého finálnym zámerom bolo zostavenie a vydanie Atlasu rozšírenia cicavcov Európy (MITCHELL-JONES & al., 1999). O tom však neskoršie.

Uzatorili sme teda ďalšiu dôležitú etapu nesporného progresu slovenskej teriologie a pokúsili sme sa o krátky

* Vtedy počas prezentácie totiž úplne skolabovala disponibilná technika a poslucháčstvo prišlo o zážitok väčšiny obrázkov „abov“.

obrázkový exkurz, aby sme si pripomenuli význačnejšie medzníky tejto cesty. Ihneď na začiatku vyvstal problém: kde klásť počiatky fixovania poznatkov o cicavcoch Slovenska, aby sme s ohľadom na starobylosť národa zdôraznili dostatočne dlhú tradíciu, najmä však preto, lebo naši kolegovia ornitológovia vraj prvé zmienky o našej ornitofaune našli vo Fuldských letopisoch (8.–9. storočie). Tak sme si povedali: „O čo sme my horší?“ Nemôžeme si dovoliť zostať o tisíc rokov pozadu, lebo za najstaršie teriologické pramene označil STOLLMANN (2012) Belove notície (z polovice 18. storočia). A teda vygúglili sme novodobý prepis Fuldských análov, avšak s geografickým kontextom Magna Moravia sme našli iba pamätný rok 870 s odkazom na Svätoplukovu zradu Rastislava. Ale stojí zato si pripomenúť, že v ťažení proti východným frankom v intenciách tradičnej to už slovanskej vzájomnosti a bratskej výpomoci sa Svätopluk pridá ku Frankom kráľa Karolmana.

Nedopadlo to lepšie ani so snorením v literárnej pozostalosti známej stredovekej publicistky-feministky abatiši a svätice **Hildegardy z Bingu**, ktorú považovali za prvú Frauenmystičku. Ona teda písala o všetkom možnom, dokonca aj o blchách (*De pulicibus*), nie však o slovenských cicavcoch. (Svätá Hildegarda, predstavená kláštora vo Worms, nebola taká obézna akou sa vydarila na obrázku. Sorry, technicky sa to nezvládlo.) [>2]

Počiatky novoveku sa zakrátko na to prevalili do protireformácie – pripomenieme si Bílou horu, Tridsaťročnú vojnu s Valdštejniádami, defenestrácie, konfesijné kurucké nepokoje a iné vojny. Zato gramotná Slovač sa neuveriteľne rozpisala o všeličom možnom, na žiaľ okrem cicavcov. Zrovna tu v Radvani pôsobiaci ctihodný Daniel Sinapius zaznamenal vo

svojej rozsiahlej zbierke prísloví a porekadiel pozoruhodný skvost v biblickej češtine, že: „Za babku by veš přes Tatry hnal!“, čo by s prizmúrením jedného oka mohlo mať čosi spoločné aj s cicavcami. Ja si však myslím, že tento prameň by sme mohli kľudne prenechať parazitológom, ako najstarší zdroj poznatkov o hematofágoch Slovenska s jednoznačným geografickým kontextom. Horčíčka prekladal aj Komenského, odcitujeme aspoň dva z jeho početných užitočných bonmotov: „V mladosti má človek pamatovaťi kterak by dobre živ byl, a v starosti kterak by dobre umřel“, lebo Komenského varovanie, že „Bezhlavé kvatování **toliko pro hovada** dobré jest!“ je síce všeobecne známe, avšak na žiaľ málokedy efektívne praktizované. [>3]

Či chceme alebo aj nie, uspokojme sa s trúchlou skutočnosťou, že ostaneme o čosi pozadu za ornitológmi a počiatky teriologickej spisby o cicavcoch Slovenska priznáme Matejovi Belovi z Očovej, tak ako na to pred časom poukázal SLÁDEK (1989) a zdôraznil STOLLMANN (op. cit.). Nakoniec na Bela sa odvoláva historiografia celého radu vied a pavied, lebo Veľká ozdoba Uhorska Bel-Funtík písal prakticky o všetkom a ak by sa predsa niečo našlo o čom nepísal, tak to určite nestálo za to, aby sa o tom písalo. [>4]

Nedá mi nepripomenúť, že ak by ste sa rozhodli dakedy v Bystrici špacírovať Dolnou ulicou, spomeňte si na neho, aj on tade premával o nejakých 250 rokov skôr. Sám seba charakterizoval, že “de lingua slavum, per educationem germanus, per nationem hungarus.” Po našom teda Uhor, ale nepočudujme sa, že naši južní susedia ho tiež len rátajú za svojho – teda Maďara. Nemali by sme im to mať za zlé, lebo ktorá to nácia by nechcela mať v portefeulle svojich osobností takéhoto veľikána ducha európskeho baroka.

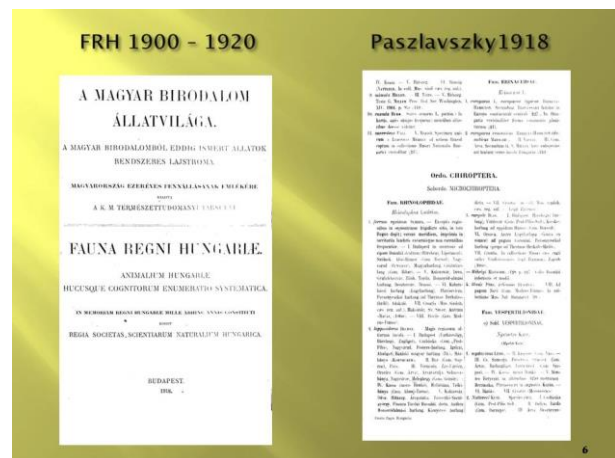

Až keď sa prevalilo tereziánsko-jozefovské osvietenstvo do reformného obdobia, nadišiel aj čas opatrného rozvoja prírodných vied v starom Uhorsku. Príklady západnej Európy motivovali a títo dvaja páni z historickej Hornej zeme sa snád' najväčšou mierou zaslúžili o zrod našej vednej disciplíny v Uhorsku. **Petian Ján Šalamún (Petényi Salamon János)** z ábelovských lazov ako prvý vertebratológ múzejník, **Kocyan Antoni** ako zberateľ a dôverný znalec prírody vysokých Karpát. Len pripomíname, že obidvaja boli súčasníkmi Blasia, grófa Keyserlinga, Natterera či Barreta- (toho) -Hamiltona). Petian vedel o Pallasovi a Middendorfovi v Petrohrade, Kocyanove balgy mal k dispozícii Miller v Londýne. [>5]

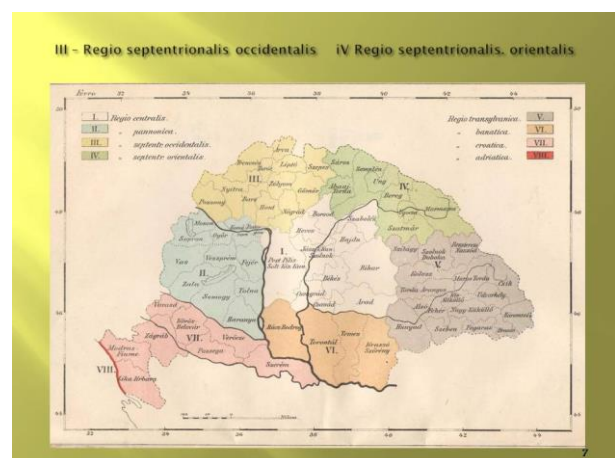

V priebehu druhej polovice 19. storočia sa výrazne zvyšoval podiel aj prírodovedne vzdelaných intelektuálov v Uhorsku, vznikali vedecké spolky a lokálne múzeá (ako napríklad Karpathenverein vo Veľkej pri Poprade) a nie dávno tomu bolo okružných

175 rokov, čo práve v Banskej Bystrici referoval Petian na III. Putovnom zhromaždení uhorských lekárov a prírodospytcov (Magyar orvosok és természetvizsgálók Vándorgyűlése) 8. septembra Anno domini 1842. Výsledkom tohto pre východnejšiu Európu nezvyčajne čulého vedeckého života bolo spísanie **prvého kompletného zoznamu** fauny krajiny na svete. [>6]

Áno, Ordo Mammalia vo Fauna regni Hungariae, spis ktorý na 43 stranách, na základe 240 prameňov a muzeálnych dokladov skomponoval Paszlavszyki (1918), môžeme nad všetky pochybnosti považovať za prvý katalóg fauny cicavcov Slovenska. A to jednoducho preto, lebo v paralelných latinských a maďarských textoch sú lokálne anotácie členené de facto po prirodzených bioregiónoch. [>7]

Spomedzi nich sú práve oblasti III a IV prakticky zhodné so západnými a východnými Karpatami súčasného Slovenska, vrátane nášho niekdajšieho

Podkarpatia, ktoré si v roku 1945 (údajne s Benešovou asistenciou) po Postupimskej rabovačke anektoval ešte predputinovský ruský medveď.)

Treba ešte zdôrazniť, že čo sa týka najmä netopierov a ostatných drobných cicavcov do Fauny prispelo snáď najviac autorov práve z Horného Uhorska – Chyzer, Herman, Rokosz, Rainer, Greisinger, Petricsko, Malesevic, Kunszt a samozrejme Kocyan, ktorých dokladové exempláre mikromamálií patria medzi najstaršie významné prírodniny v európskych múzeách (a nielen v Budapešti). Teda prvý zväzok fauny Uhorska (Arthropoda, 1900) publikovali o 25 rokov skôr, ako v redakcii Friedricha Dahla vyšiel prvý zväzok Fauny Nemecka v roku 1925.

Aj prvý zväzok fauny Francúzska vyšiel až v roku 1921, Fauna ČSR 1954 a v týchto projektoch dodnes neboli publikované cicavce (teda až na tulene a veľryby vo FôndöFrans (Faune de France) ako 88. a 89. zväzok). Nakoniec stať Cicavce v Slovenskej faune prvej Slovenskej vlastivedy z roku 1943 od Jozefa Floriana Babora, posádkového psychiatra, mystika a riadneho profesora Slovenskej univerzity nekomentujeme, z dôvodu predsa len aspoň minimálneho stupňa vážnosti a dôstojnosti prístupu k dejateľom slovenskej teriologie minulého storočia. (Výhrada sa netýka Baborovho zoznamu ornitofauny Slovenska, lebo tá bola úplne v poriadku, hoc ju zostavoval (vtedy) „amatér“ F. J. Turček. [>8])

Bude tomu 70 rokov čo skončila 2. svetová vojna a keďže sa muselo, tak s radosťou sme začali aj u nás budovať takzvaný socializmus. Utešene sa rozvíjalo školstvo, veda, ako aj výskum prírody a až v polovici 60. rokov rodinný tandem vtedy výraznej osobnosti zoológie – profesora Ferianca (vedno s pražákom Vladimírom Hanákom) – spísali 4. zväzok Stavovcov Slovenska –

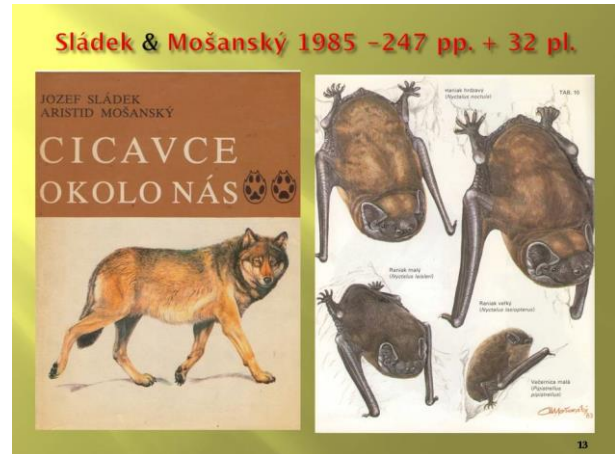
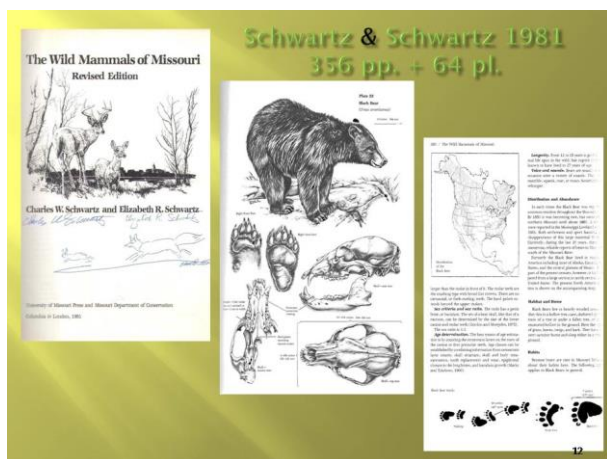
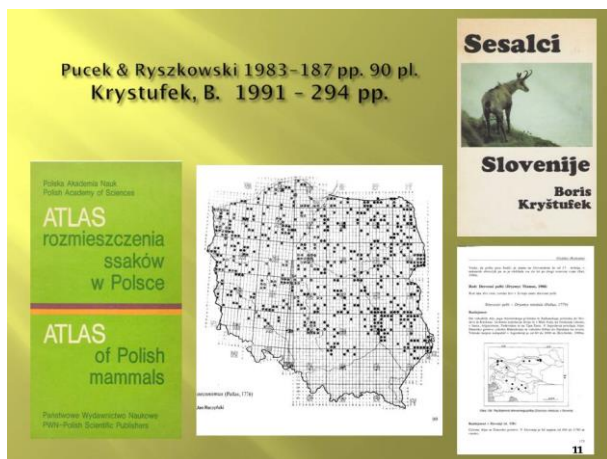
Cicavce. Bol to vcelku zásluhný počín, dielo vtedy predstavovalo taký slabší východoeurópsky štandard. Rozhodne ho už bolo treba napísať a ku cti autorov treba priznať, že najmenej v 500 km okruhu okolo nás nič podobné dovtedy nebolo publikované. [>9]

Nejaký čas na to sa roztrhlo v Európe vrece s teriologickými monografiami s rastrovými mapami rozšírenia druhov. Švajčiari sice už mali z roku 1948 Baumannovu knižku „Die säugetiere der Schweiz“, skupina okolo prof. Hausera v 80. rokoch začala v úvodzovkách „s mapovaním“ rozšírenia, mnou dodnes nepochopenou kompjútrovou metódou. Ich monografia vyšla v roku 1995. V Nemecku si mapovali po spolkových krajinách, [>10] a poliaci už v 1983-om mali zmapované Poľsko v rasti UTM 10. Slovinci už v roku 1991 vydali monografiu, avšak bez kvadrátneho kartírovania. [>11] Nakoniec ukážka spoza veľkej mláky [>12] pôvabná príručka fauny cicavcov štátu Missouri manželov Schwarzových s adresným venovaním od autorov (na čo je teda autor tohto patchworku nesmierne pyšný). A čosi z iného súdka. V roku 1985 vydala autorská dvojica Jozef Sládek a Aristid Mošanský síce popularizujúcu, ale v texte absolútne korektnú a zvlášť farebnými ilustráciami dodnes neprekonanú knihu „Cicavce okolo nás“. Spomíname si na jednu príhodu – dakedy v 90. rokoch mal Ari Mošanský vernisáž svojich knižných ilustrácií v Bardejove vo svojom rodisku. Počas prechádzky námestím v katedrále Sv. Egida sme s Jožkom zbalili jedného mierne dezorientovaného raniaka hrdzavého (*Nyctalus noctula*) a vo vrecku som ho priniesol na výstavu. Tam sme ho konfrontovali s obrázkom a všetci znalci dosvedčili, že Mošanského obrázok je vernejší ako originál. Podotýkam, že raniak bol jednak akoby mierne spotený a hen hore ten obraz je

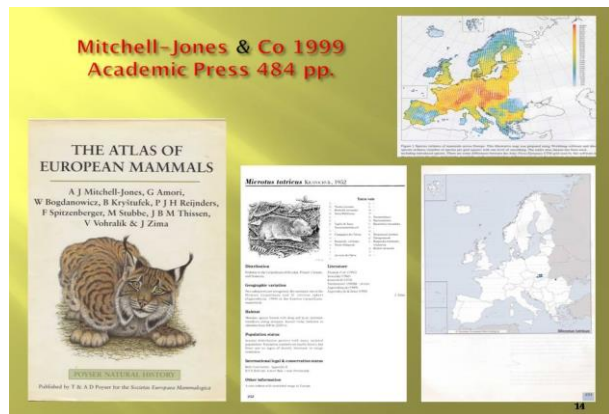
farebne len slabý odvar originálu ilustrácie Mošanského. [**>13**]

Na začiatku sme spomenuli, že až v roku 1992 sa u nás začalo pracovať na európskom projekte EMMA. Po zbrklom rozdelení Československa v roku 1993 koordinácia európskeho projektu pre Slovensko nakoniec prischla autorovi a s malým kolektívom sa to zvládlo vcelku úspešne (na projekte sa podielali dr. Kadlečík, doc. Uhrin, doc. Urban a Ing. Žilinec). Je tomu práve 19 rokov, čo sme európsky atlas cicavcov predstavili na obdobnej sessii (DUDICH 2000) [**>14**], na akej odznel aj tento referát a vyzvali sme našu teriologickú pospolitosť, aby sa pokročilo ďalej, aby sme pri ďalšej ponúkajúcej sa príležitosti mali čo Európe ponúknuť. Že teda pokračovaním Európskeho projektu by mohol byť náš národný projekt SMMA (Slovenské mapovanie mammálií) vrátane dotiahnutia celkom reálnych snáh o vytvorenie a vydanie nejakého **národného** kompendia, najlepšie atlasu cicavcov. Lebo už pred vydaním bola rakúska monografia [**>15**], na ktorej s ústredím v Naturhistorisches Museum Viedeň sa intenzívne mapovalo už od 60. rokov (SPITZENBERGER, 2001). Tá kniha má 900 strán a je to vynikajúce dielo. Zato maďarský atlas [**>16**] – ktorý vyšiel v roku 2007 je pôsobivé výstavné dielo s dvojstránkovými vynikajúcimi fotografiami. Rozšírenie cicavcov bolo spracované z podkladov Národnej databázy cicavcov jednej nevládnej non-profit organizácie. Nakoľko iba 5% údajov bolo k dispozícii z muzeálnych dokladov a absolútna väčšina údajov mikromamálií bola z vývržkov sov, mapy niektorých problematických druhov sú mierne povedané nepresné. Nakoniec takmer paralelne s našou knižkou vyšiel český atlas [**>17**] – pôsobivá a obsažná kniha s fotkami druhov a biotopov a s perfektnými rastrovými mapami. Tvorcovia diela navyše vsadili aj na ekonomickú stránku edície, neobsahuje pre širšiu neprofesionálnu verejnosť

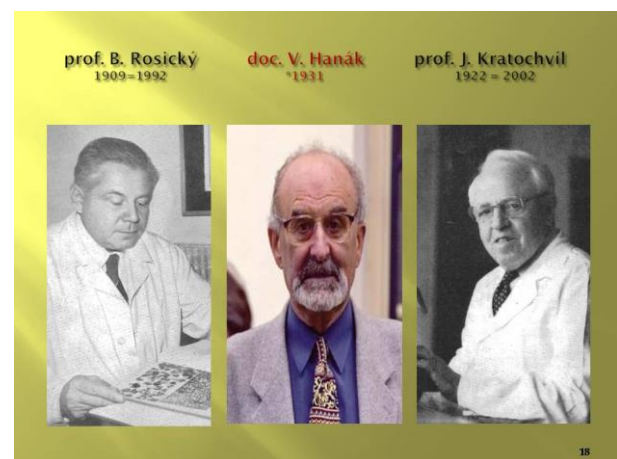
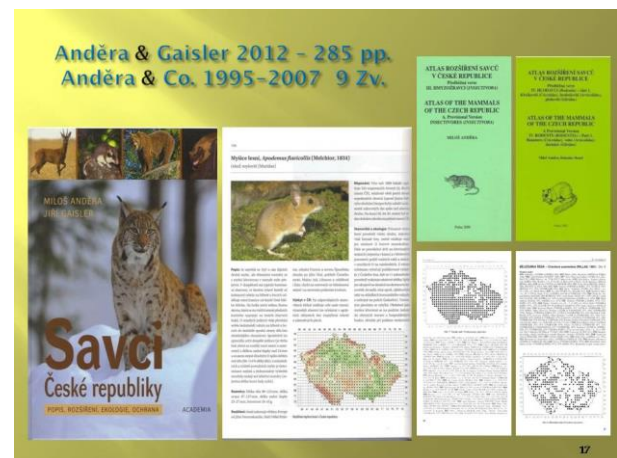

redundantné lokálne registre, ktoré už skôr boli publikované v 9 zväzkoch na 1050 stranách.

Skôr ako sa posledným obrázkom ukončí táto retrospektíva, nedá nám aby sa nespomenulo ešte niekoľko vedeckých osobností, ktorí hodnou mierou

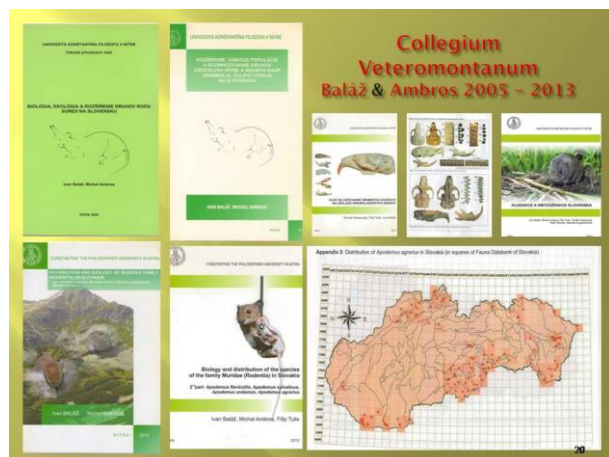
prispeli k nespornému úspechu súčasnej generácie slovenských teriológov. [**>18**] Títo páni venovali významný podiel svojich vedeckých zámerov skúmaniu cicavcov Slovenska najmä v počiatkoch ich intenzívnejšieho výskumu po II. Svetovej vojne: **akademik Bohumír Rosický**, **akademik Josef Kratochvíl**, **doc. Vladimír Hanák**.

Ešte významnejší podiel na prehĺbenie poznania našej teriofauny treba prisúdiť veľkej päťke našich zoológov osemdesiatnikov, z ktorých traja už nie sú medzi nami: F. J. Turček, T. Weisz, A. Mošanský. [**>19**] Chronologicky pri poslednom z nich (last, but not least) by som chcel len pripomenúť, že Dr. Andrej Stollmann (87) – emeritný, čestný a doživotný veľmajster lóže Collegium Veteromontanum, niekdajšieho starohorského tímu výskumu mikromamálií slovenských Karpát a Panónskej nížiny – má nedocenené zásluhy na poznaní teriofauny Slovenska. Je to nielen tých cez 400 publikácií o taxonómii, rozšírení, bionómii, potrave,

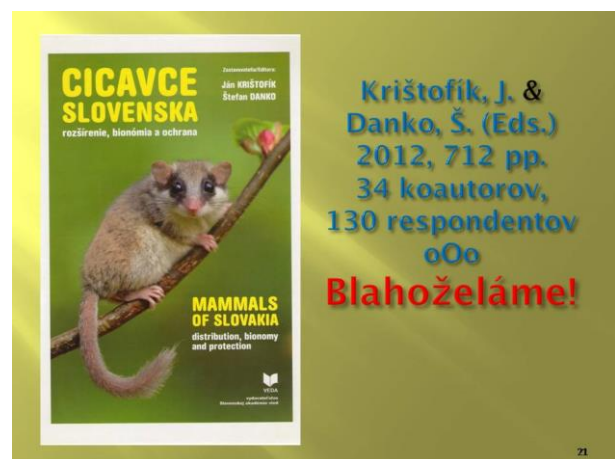

ekto- a endoparazitoch hmyzožravcov a hlodavcov, ktoré galéria starohorcov publikovala (cf. AMBROS & al., 2015), ale sú to aj ďalšie syntetizujúce monografie [20], – predovšetkým autorského tandemu BALÁŽ & AMBROS (2005–2013), ktorí sa podujali spracovať a publikovať také aspekty bezprecedentne objemného starohorského materiálu, ktoré z rôznych dôvodov neboli dosiaľ vyhodnotené a publikované.

Čo pripomenúť ešte na záver? [21] Táto už tretia verzia cicavcov Slovenska predstavuje nesporný kvantitatívny a najmä výrazný kvalitatívny posun v prezentovaní stavu poznania teriofauny Slovenska, ktorú v objeme 840 rkp strán textu napísal a zostavil kolektív 34-och na túto úlohu snád' najlepšie pripravených autorov, akými u nás táto špecializácia zoológie vtedy disponovala. *Finis coronat opus* – dobrý koniec chváli dielo a pre Slovákov príznačnou a navyše ani neskrývanou závisťou ešte raz blahoželám všetkým autorom, najmä však editorom, ktorí sa o toto významné

dielo zaslúžili mierou vrchovitou. Aby sa nevynechalo: Krátko po predstavení monografie pri príležitosti osláv nedožitého stého narodenia zakladateľa, osnoveľa vedeckej teriológie – ekológie cicavcov – Františka Jozefa Turčeka sme si pripomenuli jeho významný prínos pre výskum cicavcov Slovenska. Bol to on, ktorý na Slovensku ako prvý šiel príkladom v skutočne exaktnom vedeckom výskume vtákov, cicavcov a kadejakého iného zvieratstva [Bulletin SZS 2/2018: 18–19]. Úprimne by sa tešil aj tomuto úspechu tejto našej teriologickej obce.

Literatúra

- AMBROS, M.; DUDICH, A.; KOVÁČIK, J.; MATSKÁSI, I.; MÉSZÁROS, F.; MURAI, E.; A. STOLLMANN (2015): Data to ecological research of East-Beskydian beech forests. Acta Univ. Presoviensis, Folia Oecologica, 7 (2): 67–76. * Report No. 52 from the project "Complex parasitological studies on small mammal populations, a cooperation between the Dept. of zoology, Hungarian Natural History Museum, Budapest, and the Institute of Experimental Biology and Ecology, Slovak Academy of Sciences, Research station Staré Hory.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. (2005): Biológia, ekológia a rozšírenie druhov rodu Sorex na Slovensku. UKF Nitra, 80 pp.+ Appendix.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. (2007): Rozšírenie, habitus populácie a rozmnožovanie druhov Crocidura Herm. a Neomys Kaup (Mammalia, Eulipotyphla) na Slovensku. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Nitra, Prírodovedec, 287, 99 pp.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. (2010): Distribution & Biology of Muridae family (Rodentia) in Slovakia. 1st part: Chionomys nivalis, Microtus subterraneus, Microtus taticus, Myodes glareolus. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Nitra, Prírodovedec, 412, 115 pp.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M.; TULIS, F. (2012): Biology & distribution of the species of the family Muridae (Rodentia) in Slovakia. 2nd part: Apodemus flavicollis, Apodemus sylvaticus, Apodemus uralensis, Apodemus agrarius. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Nitra, Prírodovedec, 518.
- BALÁŽ, I.; AMBROS, M. & al. (2013): Hlodavce a hmyzožravce Slovenska. Univerzita Konštantína filozofa v Nitre, Nitra, Prírodovedec č. 547, 198 pp.
- DUDICH, A. (1992): Súčasný stav poznania fauny a rozšírenia cicavcov (Mammalia) Slovenska a vstup do európskeho projektu EMMA.

(Ined rkp. Odznel 24.09.1992 na zasadnutí SZS SP vo Zvolene pri príležitosti celebrácie 60. A. Štollmanna).

DUDICH, A. (2000): Ukončili sme projekt EMMA, začíname projekt SMMA. Výskum a ochrana cicavcov na Slovensku IV, Banská Bystrica, 2000, pp. 17–26.

KRIŠTOFÍK, J.; DANKO, Š. (Eds.) (2012): Cicavce Slovenska – Rozšírenie, bionómia a ochrana. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 711 pp.

MITCHELL-JONES A. J.; AMORI G.; BOGDANOWICZ W.; KRYŠTUFK B.; REIJNDERS P. J. H.; SPITZENBERGER F.; STUBBE M.; THISSEN J. B. M.; VOHRALÍK V. & ZIMA J. (1999): The Atlas Of European Mammals. The Academic Press, London, 484 pp.

SLÁDEK, J. (1989): Od faunistiky až k biocenologickému výskumu lesných ekosystémov. Tichodroma, 2, pp. 5–16.

STOLLMANN, A. (2012): História poznávania a výskumu cicavcov Slovenska. pp. 32–36. In: Krištofik, J. & Danko, Š. (Eds.) Cicavce Slovenska – Rozšírenie, bionómia a ochrana. Veda, vydavateľstvo SAV, Bratislava, 711 pp.

SPITZENBERGER, F. (2001): Die Säugetiere Österreichs. Wien, 896 pp.

Alexander L. G. Dudich
Námestie Svätej Trojice, Banská Štiavnica
e-mail: dudich.alg@gmail.com

* * *

Nová zoologická literatúra

Na knižnom trhu sa objavilo niekoľko nových publikácií, ktoré by pre mnohých z vás mohli byť zaujímavé.

KOLEKTÍV (2019): Velká kniha živočichův. Ikar, Bratislava, 536 pp. – ISBN 978-80-551-6883-8

* * *

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSC:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Členský príspevok vo výške 10,- Eur na 1 rok zaslite na účet SZS číslo IBAN: SK7383300000002201376337, BIC: FIOZSKBAXXX, FioBanka, a.s. Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 01 Zvolen
kubovcik@tuzvo.sk

* * *

Prihláška za člena
Slovenskej zoologickej spoločnosti

Meno:	Priezvisko, titul:
Dátum narodenia:	Miesto narodenia:
Kontaktná adresa Názov inštitúcie:	
Ulica, č.:	telefón:
Mesto:	fax:
Okres:	
PSC:	e-mail:
Môj záujem sa sústreďuje na oblasti (označte):	
entomológia	☐
iné bezstavovce	☐
ichtyológia	☐
batrachológia	☐
herpetológia	☐
ornitológia	☐
mammaliológia	☐
ochrana fauny	☐
etológia	☐
Dátum:	
Podpis:	

Členský príspevok vo výške 10,- Eur na 1 rok zaslite na účet SZS číslo IBAN: SK7383300000002201376337, BIC: FIOZSKBAXXX, FioBanka, a.s. Prihlášku po vyplnení pošlite, prosím, na poštovú alebo e-mailovú adresu predsedu SZS:

Vladimír Kubovčík, predseda SZS
Fakulta ekológie a environmentalistiky
Technická univerzita vo Zvolene
T. G. Masaryka 20117/24
960 01 Zvolen
kubovcik@tuzvo.sk

* * *

(za poskytnutie krásnej fotografie ďakujeme jej autorovi Jurajovi Žiakovi, www.wildlifephotobrothers.com)

Názov časopisu	Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV ISSN 1339-178X
Ročník a číslo	ročník 8., číslo 2/2019 (prvé číslo vyšlo 16. marca 2012)
Vydáva	© Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV
Sídlo vydavateľa	Slovenská zoologická spoločnosť pri SAV Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave Mlynská dolina, Ilkovičova 6 842 15 Bratislava 4 – Karlová Ves
Redakcia	Vladimír Kubovčík , predseda redakčnej rady Fakulta ekológie a environmentalistiky Technická univerzita vo Zvolene T. G. Masaryka 2114/27 960 01 Zvolen tel.: 045-5206 605 e-mail: kubovcik@tuzvo.sk Ivan Baláž , člen redakčnej rady, ibalaz@msnet.ukf.sk Jakub Fedorčák , člen redakčnej rady, jakub.fedorcak@unipo.sk Peter Manko , člen redakčnej rady, peter.manko@unipo.sk Jozef Oboňa , člen redakčnej rady, jozef.oboňa@unipo.sk Ladislav Pekárik , člen redakčnej rady, ladislav.pekarik@savba.sk Slavomír Stašiov , člen redakčnej rady, stasiov@tuzvo.sk
Periodicita	občasník , vychádza podľa potreby a aktuálnej situácie v zoológii na Slovensku, cca 2 až 4-krát ročne
Dostupné na internetovej stránke	www.szs.sav.sk